

Beslutad av: Kommunfullmäktige

Datum: 2023-12-11

Beslutsparagraf: Kf § 149/2023

Börjar gälla: 2024-01-01

Dokumentansvarig politisk instans: Kommunfullmäktige

Dokumentansvarig tjänsteperson: Kommundirektör

Följs upp: Årligen

Diarienummer: Ks 2022/173

MÅLINRIKTAT DOKUMENT

PROGRAM

Tomelilla klimatprogram 2024–2045

Tomelilla
kommun

Tomelilla kommuns styrdokument

Regeldokument

Regeldokument är dokument som talar om hur kommunen ska arbeta. Regeldokument kan också vara lokala föreskrifter om olika bestämmelser som kan påverka kommuninvånare eller företag.

REGLEMENTEN RIKTLINJER RUTINER

Målinriktade dokument

Målinriktade dokument visar vad kommunen vill uppnå, strävar efter eller har som mål.

VISION PROGRAM OCH STRATEGIER PLANER HANDLINGSPLANER

Innehållsförteckning

Inledning	4
Om klimatprogrammet	5
Omfattning och avgränsning	5
Genomförande, ansvar och uppföljning.....	6
Övergripande mål för Tomelilla kommuns långsiktiga klimatarbete till 2045	6
Etappmål 2030	7
1. Utsläppen av växthusgaser i Tomelilla kommun ska minska med minst 63 procent till 2030*	7
2. Tomelilla kommunorganisation har nettonollutsläpp 2030	7
3. 2030 är hushållens konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser i Tomelilla kommun högst fyra ton koldioxidekvivalenter per person och år	7
4. Tomelilla försörjs av 80 procent fossilfri eller återvunnen energi 2030	8
5. Utsläppen av växthusgaser från transporter i Tomelilla ska vara minst 70 procent lägre år 2030 än år 2010.....	8
6. Den fysiska miljön och centrala samhällsfunktioner i Tomelilla ska utformas så att sårbarheten för risker kopplade till pågående klimatförändringar minskar mellan 2024 och 2030	9
7. Naturliga kolsänkor ska öka i Tomelilla kommun mellan 2024 och 2030.....	9
Bilaga 1 – Framtagande av klimatprogrammet	11

Inledning

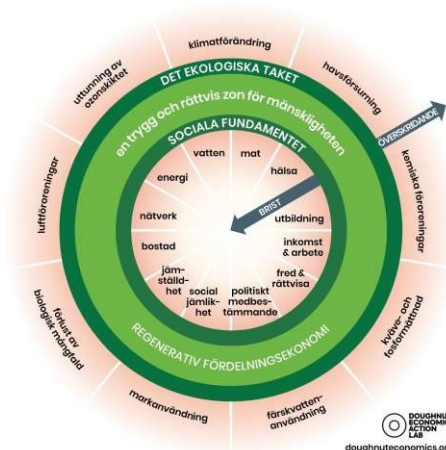
I Tomelilla på Österlen odlar vi matkultur och kreativitet. Vår gemensamma innovationskraft ger näring och hållbar tillväxt. För att vi ska nå kommunens vision krävs nytänkande och ansvarsfullt agerande, där ekologiska, sociala och ekonomiska aspekter beaktas. Tomelillas klimatprogram hanterar den ekologiska dimensionen av Agenda 2030 och har ett övergripande mål för det långsiktiga klimatarbetet fram till 2045, samt sju prioriterade etappmål fram till 2030 som fungerar som kontrollstationer på vägen. Klimatprogrammet ska stödja och inspirera aktörer i Tomelilla och är vägledande för Tomelilla kommuns nämnder och helägda bolag.

I enlighet med Parisavtalet ska vi verka för att begränsa jordens uppvärmning till 1,5 grader jämfört med förindustriell nivå, samtidigt som vi anpassar uttaget av jordens resurser. Kommunen tog 2022 fram en koldioxidbudget för Tomelilla kommuns geografiska område som visar på den maximala mängd fossil koldioxid som får släppas ut från och med 2022, om utsläppen ska begränsas i enlighet med Parisavtalet. Genom klimatprogrammet jobbar vi för att uppnå Parisavtalets mål på lokal nivå med utgångspunkt i Tomelillas lokala koldioxidbudget.

Den fysiska miljön och samhällsfunktionerna behöver anpassas i Tomelilla så att vårt framtida samhälle klarar de pågående klimatförändringarna. Parallellt som åtgärder genomförs för att begränsa kommunens växthusgasutsläpp behöver Tomelilla alltså förbereda sig för ett förändrat klimat genom åtgärder för att öka kommunens motståndskraft och förmåga att hantera klimateffekter på exempelvis infrastruktur, kommunikationer, livsmedelsproduktion och hälsa. Klimatprogrammet innefattar därför mål för både klimatanpassning och växthusgasutsläpp.

Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen ligger som utgångspunkt för Klimatprogrammet. För att nå klimatmålen krävs att vi arbetar integrerat med samtliga hållbarhets dimensioner: ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet. Ekonomisk tillväxt får till exempel inte ske på ett sätt som försämrar möjligheterna för ekologisk hållbarhet och ökar klimatförändringar. Samtidigt behöver ekonomin tillse att alla människor får sina grundläggande behov tillgodosedda. För att lösa de globala hållbarhetsutmaningarna behöver vi därför sprida välstånd till fler på samma gång som vi blir mer sparsamma med planetens tillgångar.

Ett sätt att förstå hur de olika delarna hänger ihop är genom den så kallade munkmodellen, vilken används för att utvärdera hur väl en ekonomi lyckas tillgodose mänskliga behov – av bostad, mat, hälsa, utbildning, demokrati, jämlikhet etc. – utan att överskrida de planetära gränserna – stabilt klimat, biologisk mångfald, friska hav med mera. Munkmodellen definierar på så vis människans livsutrymme som det tillstånd där alla människors grundläggande behov tillgodoses utan att någon av de planetära gränserna överskrids. Tomelilla kommuns koldioxidbudget, liksom klimatprogrammet

vilken syftar till att uppnå dess mål, är förankrad i just denna typ av överväganden.

Om klimatprogrammet

Tomelilla klimatprogram 2024–2045 syftar till att redovisa en samlad bild av Tomelilla kommuns långsiktiga arbete och mål på klimatområdet. Kommunorganisationen, som en av Tomelillas alla aktörer har en särställning i klimatomställningsarbetet. Dels genom det faktum att det är kommunfullmäktige som beslutar om klimatprogrammet, dels genom det ansvar och inflytande kommunorganisationen har för plan- och byggfrågor samt samhällsservice såsom skola, vård och omsorg, krishantering, vatten, miljö- och hälsoskydd, avfallshantering med mera. Kommunorganisationen har alltså en särskild roll i klimatomställningen, men det är bara tillsammans med externa aktörer såsom andra myndigheter, medborgare, företag och civilsamhälle som Tomelilla kan nå klimatmålet. Som underlag till framtagande av Klimatprogrammet finns en *nulägesanalys*, som redovisas i en separat rapport, vilken syftar till att ge en nulägesbild och visa på prioriterade insatsområden och riktning som kommunorganisationen och externa aktörer i kommunen kan ta för att bidra till målen om nettonollutsläpp 2045.

För att konkretisera kommunens arbete för att nå målen tas även en *handlingsplan för klimatprogrammet* fram var tredje år vilken beslutas av kommunorganisationens berörda verksamheter. Ansvaret för att genomföra de åtgärder som krävs för att uppnå målen ligger på både nämnder, kommunala helägda bolag, och förvaltning.

Tomelilla har sedan 2010 bedrivit ett aktivt arbete för att bli en fossilbränslefri och klimatneutral kommun senast 2025. Målet antogs genom då gällande energi- och klimatplan och innefattar uppvärmning, el och transporter. Genom *Tomelillas klimatprogram 2024–2045* ersätts klimatmålen i Energi- och klimatplan 2020–2025 med mål som är mer långsiktiga och som omfattar samtliga växthusgasutsläpp i enlighet med Parisavtalet och Tomelilla kommuns lokala koldioxidbudget (se separat rapport). Energi- och klimatplan 2020–2025 gäller fortsättningsvis som kommunens energiplan.

Omfattning och avgränsning

Klimatprogrammet gäller för hela kommunorganisationen. Det omfattar kommunens egna verksamheter och helägda bolag, men även områden där kommunorganisationen har möjlighet att påverka i den geografiska kommunen, till exempel genom samarbete med aktörer såsom andra myndigheter, medborgare, företag, förbund och civilsamhälle.

Eftersom ordet ”kommun” kan betyda såväl organisatorisk som geografisk kommun, kan det ibland vara otydligt vad som menas. I detta dokument avses med

ordet ”kommun” den geografiska kommunen, inklusive de som bor och verkar i den geografiska kommunen. När kommunorganisationen och de kommunala helägda bolagen avses, används benämningen ”kommunorganisationen”.

Genomförande, ansvar och uppföljning

Kommunorganisationen har det huvudsakliga ansvaret för att leda arbetet med att leva upp till klimatprogrammets intentioner, mål och handlingsplan. Tillitsbaserat ledarskap och samarbete med berörda aktörer är ledord. Kommunikation och utbildningsinsatser inom kommunorganisationen liksom mot invånare och verksamma inom kommunen är centralt för att uppnå målen som planen pekar ut.

Klimatprogrammet ska följas upp en gång per år och redovisas i samband med ordinarie budgetuppföljning till kommunfullmäktige. Uppföljningen ska omfatta koldioxidbudgeten, planens mål och åtgärder i klimatprogrammets handlingsplan. Kommunledningskontoret genom tillväxt- och utvecklingsavdelningen har det huvudsakliga ansvaret för uppföljning av klimatprogrammet medan respektive berörd verksamhet ansvarar för uppföljning av åtgärder enligt beslutad handlingsplan.

Resultaten av klimatprogrammet ska redovisas till anställda och invånare.

Ansvar för genomförande av åtgärder för att uppnå målen anges i framtagna handlingsplaner.

Klimatprogrammet ska revideras senast 2030.

Övergripande mål för Tomelilla kommuns långsiktiga klimatarbete till 2045

Tomelilla kommun ska nå nettonollutsläpp av växthusgaser 2045 för att därefter uppnå negativa utsläpp. En maximal mängd om 376 427* ton fossil koldioxid får släppas ut inom kommunen från och med 2022.

* Enligt Tomelilla kommuns lokala koldioxidbudget. (Heggestad, A., Persson, E. Wallin, E. (2022 / #). Rapport Koldioxidbudget Tomelilla kommun 2022. Rapport. Klimatsekretariatet).

Förtydligande: Det långsiktiga målet om nettonoll växthusgaser 2045 innebär att fokus i kommunens klimatarbete, till skillnad från målet om ett fossilbränslefritt och klimatneutralt Tomelilla 2025, ligger på samtliga växthusgaser och inte enbart på reducering av koldioxidutsläpp. Planen uttrycker därmed en ambition om att bredda och växla upp Tomelillas klimatarbete.

För att utsläppen ska begränsas i enlighet med Parisavtalet kompletteras nettonollmålet med en lokal koldioxidbudget som anger att en maximal mängd om 376 427 ton fossil koldioxid kan släppas ut inom den geografiska kommunen fram till 2045. Denna budget ska betraktas som ett absolut minimum om kommunen ska bidra med sin del av Parisavtalets åtaganden.

För att uppnå målet krävs att kommunorganisationen, utifrån dess rådighet, använder alla tillgängliga verktyg för att främja och ge förutsättningar för boende och verksamma i kommunens tätorter liksom glesbygd att göra klimatmedvetna val.

Indikator för uppföljning: Totala faktiska territoriella växthusgasutsläpp i Tomelilla kommun baserat på statistik från kommunens lokala koldioxidbudget samt SMHI:s emissionsdatabas.

Etappmål 2030

Etappmålen fungerar som kontrollstationer på vägen mot det långsiktiga målet om nettonoll växthusgasutsläpp 2045. Sju etappmål har definierats för 2030.

1. Utsläppen av växthusgaser i Tomelilla kommun ska minska med minst 63 procent till 2030*

*Jämfört med 2022 års utsläpp. Målvärdet utgör faktiska territoriella utsläppsminskningar av växthusgaser.

Förtydligande: Halten av växthusgaser i atmosfären ska, i enlighet med Parisavtalet och nationella klimatmål, stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatet blir hållbar. Växthusgasutsläppen inom kommunen ska därför minska kraftigt. Målet ligger i linje med Tomelillas lokala koldioxidbudget.

För att uppnå målet krävs att kommunorganisationen, utifrån dess rådighet, använder alla tillgängliga verktyg för att främja och ge förutsättningar för boende och verksamma i kommunens tätorter liksom glesbygd att göra klimatmedvetna val.

Indikator för uppföljning: Totala faktiska territoriella växthusgasutsläpp i kommunen baserat på statistik från kommunens lokala koldioxidbudget samt SMHI:s emissionsdatabas.

2. Tomelilla kommunorganisation har nettonollutsläpp 2030

Förtydligande: Tomelilla kommunorganisation ska vara en förebild och föregångare i omställningen till ett klimatneutralt samhälle. För att uppnå minst nettonollutsläpp av växthusgaser ska kommunorganisationen minimera utsläppen från direkta och indirekta utsläppskällor. De kvarvarande utsläppen ska kompenseras med lokal kolinlagring för att nå nettonollutsläpp.

Indikator för uppföljning: Växthusgasutsläpp för Tomelilla kommunorganisation inom scope 1, 2, 3 enligt Greenhouse Gas Protocol¹.

3. 2030 är hushållens konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser i Tomelilla kommun högst fyra ton koldioxidekvivalenter per person och år

Förtydligande: I konsumtionsbaserade växthusgasutsläpp ingår den direkta och indirekta klimatpåverkan som konsumtionen av varor och tjänster orsakar. Tomelilla kommunorganisation ska bidra till att reducera hushållens konsumtionsbaserade

---

¹ GHG-protokollet är en global standard som används för att underlätta organisationers rapportering av växthusgasutsläpp. För att underlätta rapporteringen delas utsläppen in i tre olika kategorier som kallas för scope 1, 2 och 3. Scope 1 omfattar direkta växthusgasutsläpp som organisationen själva står för och kan påverka. Scope 2 omfattar indirekta utsläpp i form av köpt energi från externa leverantörer som kan påverkas genom val av energileverantör. Scope 3 omfattar indirekta utsläpp utöver köpt energi, det kan till exempel handla om material, transport och övriga externa leverantörer.

utsläpp genom samverkan med boende och verksamma för att möjliggöra minskad konsumtion och omställning till en cirkulär ekonomi där spill och avfall minimeras och energieffektivisering möjliggörs. Produkter, material och resurser ska nyttjas fullt ut, om möjligt återanvändas, och slutligen återvinnas. För att nå målet krävs omfattande samverkan, utbildning och kommunikation med de som bor och verkar i Tomelilla.

Indikator för uppföljning: Konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgasutsläpp per person och år i kommunen enligt Konsumtionskompassen (SEI).

4. Tomelilla försörjs av 80 procent fossilfri eller återvunnen energi 2030

Förtydligande: Energitillförseln för el, värme, drivmedel och industriprocesser i den geografiska kommunen ska komma från fossilfria energikällor eller från system som nyttjar återvunnen energi som annars gått till spillo. Återvunnen energi är till exempel biogas från reningsverk, spillvärme från processer samt den värme som värmepumpar hämtar från renat avloppsvatten.

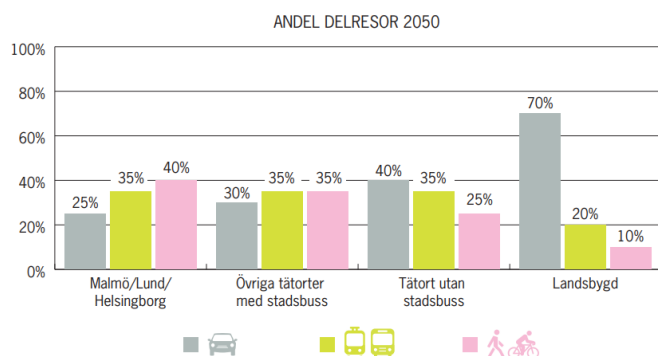
Indikator för uppföljning: Energitillförsel per energislag i Tomelilla kommun enligt SCB:s energistatistik.

5. Utsläppen av växthusgaser från transporter i Tomelilla ska vara minst 70 procent lägre år 2030 än år 2010

Förtydligande: Kommunens fysiska planering och investeringar ska ha som målsättning att andelen hållbara resor inom Tomelilla kommun ökar enligt Region Skånes färdmedelsfördelning² (fig. 1) med ett särskilt fokus på glesbygdens transportbehov samt barn och ungas resande. Tillsammans med berörda aktörer ska kommunens planering och investeringar samtidigt bidra till åtgärder som främjar fossilfria drivmedel och bildelning.

Indikatorer för uppföljning:

- Procentuell minskning av utsläpp från transporter jämfört med 2010 enligt Miljöbarometern.
- Procentuell fördelning av antalet resor i Tomelilla fördelat mellan bil, kollektivtrafik, gång och cykel enligt Regions Skånes resvaneundersökning.

Figur 1: Region Skånes färdmedelfördelning till 2050 (Region-Skåne, 2017) (Trivector). Diagrammet visar procentuell fördelning av antalet resor i Skåne med olika trafikslag.

² Ur Region Skånes Strategi för ett hållbart transportsystem 2050. (Region-Skåne, 2017)

6. Den fysiska miljön och centrala samhällsfunktioner i Tomelilla ska utformas så att sårbarheten för risker kopplade till pågående klimatförändringar minskar mellan 2024 och 2030

Förtydligande: Översvämningar, värmeböljor, vattenbrist och torra är exempel på effekter av klimatförändringar som kan påverka Tomelillabors liv och hälsa negativt. Den fysiska miljön och centrala samhällsfunktioner såsom infrastruktur, kommunikationer, livsmedelsproduktion och vårdfunktioner ska utformas så att sårbarheten för risker kopplade till pågående klimatförändringar minskar genom samverkan med berörda aktörer och insatser i rutiner och planering.

Indikatorer för uppföljning:

- Andel hårdgjord yta i Tomelilla tätort (SCB:s statistik, uppdateras vart 5:e år).
- Värmeöar i tätorter (Egen kartläggning av bebyggelse med risk för höga temperaturer enligt Folkhälsomyndighetens metod, 2019).
- Energimarknadsinspektionens indikator för SAIFI (Mäter frekvens av elavbrott) och SAIDI (Mäter varaktighet av elavbrott).
- Årsmedeltemperatur (SMHI:s fördjupade klimatscenariotjänst).
- Lagring av mark- och grundvatten de senaste 12 månaderna (mm) i utvalda punkter (SMHI).
- Ytvatten ekologisk status och potential (VISS Vatteninformationssystem Sverige).
- Placering i IVL Svenska Miljöinstitutet och Svensk försäkrings kommunranking (årlig undersökning och ranking av Sveriges kommuner utifrån hur långt de kommit i sitt arbete med klimatanpassning).

Förslag på indikatorer som kan användas för fördjupad uppföljning:

- Andel krontäcke i tätorterna.
- Indikator om vattenfördröjning / dagvattenhantering.
- Indikator om kilometer öppnad kulvert/år.
- Antal byggnader på ytor som förväntas översvämmas vid ett hundraårsregn.
- Andel grön/blåa-strukturer i kommunen (Skog, park, betesmark, trädgård, sjö, å, bäck, öppet dike etc, men ej åker).

7. Naturliga kolsänkor ska öka i Tomelilla kommun mellan 2024 och 2030

Förtydligande: Kommunorganisationen ska främja insatser som skapar naturliga kolsänkor genom en hållbar förvaltning av skyddade områden samt insatser som ökar den totala kolinlagringen i såväl i den geografiska kommunens markanvändning som mark i kommunal ägo med hjälp av metoder som också gynnar biologisk mångfald. Den teoretiska potentialen ska utredas och en specifik ambitionsnivå till 2030 ska sättas.

Indikator för uppföljning:

- Målinriktad förändrad markanvändning till följd av genomförda åtgärder, ton CO₂-ekv per år som binds in, ackumulerat. Exempel på målinriktad förändrad markanvändning är återvätning av mullrika jordar och skogsplantering.

- Ökad kolinlagring till följd av målinriktade projekt, ton CO₂-ekv per år som binds in, ackumulerat. Exempel på målinriktade projekt är användning av biokol, användning av biobaserade material vid nybyggnation eller åtgärder för ökad kolinlagring i jordbruksmark.

Förslag på indikatorer som kan användas för fördjupad uppföljning:

- Kolförråd i marken (ton C) (åkermark, betesmark, skogsmark, parkmark, anlagda våtmarker etc.).
- Koldioxidutsläpp från jordbruksmark (ton CO₂-ekv).

Bilaga 1 – Framtagande av klimatprogrammet

Klimatprogrammet har tagits fram av en **arbetsgrupp på Tillväxt- och utvecklingsavdelningen** på kommunledningskontoret.

Styrgrupp för arbetet utgjordes av den ordinarie ledningsgruppen som leds av kommundirektören och består av verksamhetscheferna och cheferna för kommunledningskontorets avdelningar.

Under framtagandet har en **politisk referensgrupp** för planen utsetts bestående av representanter från de politiska partierna i kommunfullmäktige: M, C, S, SD, L, KD, MP och V.

Framtagandet av handlingsplanen för klimatprogrammet för åren 2024–2027 har skett parallellt med framtagandet av klimatprogrammet. Åtgärder, ansvar, kostnader och tidsplan har identifierats tillsammans med de verksamheter och helägda bolag som är mest berörda av respektive mål.